

“Zambia is thuis maar Nederland blijft mijn vaderland” Een nieuw leven in de bush van Afrika

Kitty Wiegers werd in 1965 geboren in Nederhorst den Berg. Sinds 15 jaar woont ze in Kalomo, in het zuidelijk deel van Zambia. Daar runt ze samen met haar man Graham Mulders een grote boerderij. Een verhaal over een land waar het leven goed is, maar niet altijd eenvoudig.

“Wat ik hier heerlijk vind is de ruimte, letterlijk en figuurlijk. Je hebt veel vrijheid om je leven in te richten zoals jij dat wilt”. Behendig manoeuvreert Kitty Mulders (40) de grote Nissan Patrol over de 16 kilometer lange gravelweg die vanaf de hoofdweg naar Alexswill Farm leidt. Een grote stofwolk vult de achteruitkijkspiegel. Het is gortdroog in Zambia. Verlangend kijken de mensen uit naar de regen, die vorig jaar maar zo mondjesmaat kwam.

Kitty herinnert zich de eerste keer dat ze op deze weg reed, als 23-jarige stagiaire van de Tropische Landbouwschool in Deventer. “Ik had toen een sterk voor gevoel dat ik deze weg nog vaak zou gaan.” Dat voor gevoel kwam uit. Ze kwam in 1988 voor zes maanden, het werden er in eerste instantie tien. Oorzaak: Graham Mulders, de buurjongen van het stagegezin waar Kitty logeerde. Ze kon hem niet uit haar hoofd zetten nadat ze naar Nederland was teruggekeerd om haar studie af te maken. En hij haar evenmin. In 1992 trouwden ze en inmiddels hebben ze twee kinderen: Julia (11) en Sebastian (8).

Romantiek

“Als je echt van hem houdt, dan moet je teruggaan”, zei moeder Wiegers toen Kitty in 1990 twijfelde of ze zich aan het Zambiaanse boerenbestaan zou wagen. Kitty: “Dat was natuurlijk best een romantisch plaatje. Maar ik had daar al tien maanden rondgelopen en kende de leefomstandigheden. En geloof me, die waren toen beduidend slechter dan nu. Het was een grote stap om hier naartoe te gaan, maar ik heb er nooit spijt van gehad. Zambia is nu echt de thuisbasis van ons gezin en ons bedrijf. Maar Nederland blijft m'n vaderland. Ik kom er nog graag. En gelukkig komt mijn vader eens per jaar bij ons op bezoek.”

Arbeidsmanagement

De farm van Graham en Kitty Mulders beslaat ruim 6000 hectare. Dat komt een aardig eind in de richting van de gemeente Wijdmeren, waar Kitty geboren werd. Met 80 hectare tabak behoort Alexswill Farm tot de grote tabaksboeren in Zambia. Tabak is een zeer intensieve teelt. De Mulders hebben dan ook 200 mensen in dienst. Kitty: “Het moeilijkste aspect van het boeren hier vind ik het arbeidsmanagement. Je zoekt voortdurend naar een balans tussen een goede relatie met je mensen en de discipline die er ook moet zijn op een commercieel bedrijf. Graham heeft daar een natuurlijke *feeling* voor, waarschijnlijk ook omdat hij hier is opgegroeid. Ik zit wat dat betreft nog wel eens met twijfels. Wij hebben zo veel meer dan de Zambianen. Is dat wel eerlijk? Kunnen we niet meer voor hen doen? Aan de andere kant weet ik dat wij 200 gezinnen werk bieden en dat we ons steentje bijdragen aan de economische groei van dit land. Bovendien delen we onze kennis en tijd ook met kleinschalige Zambiaanse boeren. We zijn allebei actief in de Farmers Union, dat is de boerenbond hier.”

Passie

Behalve tabak wordt er op de farm maïs verbouwd en staan er enkele honderden citrusbomen. Er lopen 500 schapen en ruim 1000 koeien, die allemaal voor de vleesproductie worden gehouden. Een derde van die koeien is volbloed Bonsmara, een uit Zuid-Afrika afkomstig ras. Graham Mulders is de enige Zambiaanse boer die dit vee fokt volgens zeer strenge stamboekregels. Kitty: “Het is echt een passie van hem. Dat moet ook wel, want anders kun je het onmogelijk goed doen. Er komt heel veel bij kijken. Graham heeft in elf jaar tijd een goede reputatie als fokker opgebouwd. Over een paar weken hebben we hier op de farm een veiling van Bonsmara vee. We verwachten er veel van.”

Uitdaging

Wat het leven in Zambia voor Kitty vooral aantrekkelijk maakt, is dat Graham en zij samen een bedrijf hebben. Daarin hebben ze ieder hun eigen taken. Kitty houdt zich vooral bezig met de schapen, de citrusbomen en de bedrijfsadministratie. Samen met het runnen van de huishouding heeft ze daar de handen vol aan. Ze zou niet anders willen. “Ik moet er niet aan denken om hier alleen maar huisvrouw en moeder te zijn. Ik heb het echt nodig om mijn tanden in uitdagingen te zetten. En die zijn er genoeg in dit land. *Never a dull moment!* Vergeet niet dat je ook veel tijd kwijt bent door de grote afstanden. Voor een simpele boodschap moeten wij een uur rijden, de dichtstbijzijnde burens wonen 40 kilometer verderop en de kinderen naar school brengen kost ons op en neer vijf uur. Dat doen we dus ook niet dagelijks. Julia

en Seb zitten op kostschool en komen alleen in de weekenden en vakanties thuis. Ik vind dat niet altijd gemakkelijk. Het liefst heb je de *kids* toch gewoon bij je. Maar het scheelt dat onze vrienden en kennissen in dezelfde situatie zitten. Het hoort bij het leven hier.”

Dieptepunt

Het is niet altijd rozengeur en maneschijn geweest in Kitty's leven in Zambia. Ze herinnert zich een absoluut dieptepunt. “Dat was in 1994. Mijn schoonouders woonden hier op de farm en ik was zwanger van onze oudste. Mijn schoonmoeder werd ernstig ziek en had tot haar dood intensieve zorg nodig. Bij mij kwamen er op dat moment veel herinneringen boven aan het ziekbed van mijn moeder, die enkele jaren daarvoor was gestorven. Ik had dat nog lang niet verwerkt. Graham komt uit een typisch Engels-koloniaal gezin, waar het *not done* was om je emoties te laten zien, laat staan dat je erover praatte. Bovendien had ik toen ook nog niet echt mijn draai gevonden in Zambia. Kortom, dat was niet bepaald een feestelijke eerste zwangerschap. Ik heb wat afgejankt in die tijd. Enkele jaren later stierf ook mijn schoonvader. Ze liggen naast elkaar op de farm begraven. Ruim vijftig jaar hebben ze hier geboerd.”

Ontwikkeling

Kitty heeft in 15 jaar veel zien veranderen in Zambia. De transportmogelijkheden verbeterden sterk door de aanleg van een nieuwe asfaltweg van Livingstone naar Lusaka. Onder de huidige president Levy Mwanawasa is de economie behoorlijk aangetrokken. Momenteel bedraagt de economische groei zelfs 6%. Er is veel te koop in Zambia en schrijnende honger en armoede springen niet direct in het oog. Buitenlandse investeerders beginnen het land te ontdekken. Basisonderwijs en gezondheidszorg zijn voor iedereen toegankelijk.

Toch hoort Zambia bij de armste Afrikaanse landen die gedeeltelijke kwijtschelding van schulden hebben gekregen van de rijkste landen, de G 8. Kitty hoopt dat dit gebaar aan de allerarmsten ten goede zal komen, maar ze steekt haar hand er niet voor in het vuur. “De maatregelen die de overheid neemt zijn van een veel te laag niveau. We zien de kwaliteit van het onderwijs en de zorg achteruit hollen. Ook de landbouwpolitiek kan wel een impuls gebruiken. Dit is een enorm land met enorme behoeften. Met name op het platteland is er lang niet genoeg geld beschikbaar voor verbetering. HIV/AIDS is hier ook een groot probleem. Eén op de vier mensen is seropositief. Ook dit probleem zou veel meer lokaal moeten worden aangepakt. Wij kunnen daar als grote boeren wel een rol in spelen, mits we goede ondersteuning krijgen. Daar ontbreekt het helaas aan. Hier op de farm doen we wat we kunnen aan voorlichting en ondersteuning. Voor ons hoort dat bij goed werkgeverschap”.

Kleuterschool

Het is Kitty's overtuiging dat onderwijs een voorwaarde is voor ontwikkeling. En daar kun je niet vroeg genoeg mee beginnen. Met financiële steun van de Nederlandse ambassade stichtte ze daarom een kleuterschooltje op de farm, voor de kinderen van de werknemers. “Op zich loopt dat goed, maar ik merk wel dat ik soms wat andere verwachtingen heb dan de mensen zelf. In Nederland vinden we dat kleuters moeten spelen, tekenen, creatief zijn. Daar snappen ze hier niet zo veel van. Het liefst zouden ze een driejarige al het alfabet leren.”

Echt boos was Kitty toen de nieuwe onderwijzeres van de school op de *compound* (het deel van de farm waar de werknemersgezinnen wonen) niet geaccepteerd werd. Als ongetrouwde, goed opgeleide vrouw met twee kinderen ontmoette zij veel jaloezie van de vrouwen. De mannen benaderen haar vrijpostig, ze behoorde immers niemand toe? “Woest was ik over dat gekonkel en die bekrompenheid. Ik dacht: waar doen we dit eigenlijk allemaal voor? We houden er gewoon mee op, met die school. Maar ja, dat ebt dan wel weer weg. Die kinderen kunnen er uiteindelijk ook niets aan doen.”

Bushfire

“Kitty, we hebben een *bushfire*, ik moet nú weg.” Graham springt in de truck die volgeladen is met werknemers. Ze trekken erop uit om de bosbrand te bedwingen. Dit is een veel voorkomend verschijnsel in Zambia, zeker nu het zo droog is. De branden kunnen soms erg uit de hand lopen, dus snel ingrijpen is geboden. Kitty reageert rustig op het voorval, vol vertrouwen dat Graham het probleem zal oplossen. En dat lukt ook, zoals blijkt als hij uren later moe en beroet terugkeert. Het hoort bij de dingen die nu eenmaal gebeuren. Net als de diefstal enkele dagen geleden van vijf Bonsmara koeien. Eén daarvan bleek al geslacht te zijn, de andere vier kwamen bij een slager in de stad terecht die het vee herkende als koeien van Alexswill Farm. Kitty: “Gelukkig heeft hij ons meteen opgebeld en hebben we de beesten weer heelhuids teruggekregen. De daders zijn gepakt en gaan geheid lang de gevangenis in. De straffen voor veediefstal zijn niet mals hier.”

Een plan maken

Het is duidelijk, saai is het leven van Kitty Mulders-Wiegers niet. Of misschien toch wel een beetje? “Ik mis wel eens de verscheidenheid van mensen om mee om te gaan en het vertier. De stad, de kroeg, de bioscoop. Je moet je leven hier wel heel erg zelf maken. Dat lukt ook hoor, we maken altijd wel weer een plan. Gelukkig hebben we een aantal vrienden waar ik me prettig bij voel. Maar we wonen natuurlijk wel op het platteland en dat vind ik niet altijd even inspirerend. De laatste jaren zijn hier nogal wat blanke boeren komen wonen die uit Zimbabwe zijn verdreven. Deze mensen zijn alles kwijtgeraakt, gewoon het land uit geknikkerd waar ze vaak al generaties lang boerden. Sommigen hebben afgrijselijke dingen meegemaakt. Ik bewonder hen enorm om hun veerkracht. In twee jaar hebben ze hier een nieuw bestaan opgebouwd uit niets. Het is een bijzonder slag mensen.”

Gast in Zambia

De kans dat hen hetzelfde lot treft als de ‘Zim-boeren’ is volgens Kitty niet zo groot. “In Zimbabwe was zo’n 70% van het landbouwareaal in handen van blanke boeren. Hier ligt dat rond de 3%, dus dat is een heel andere situatie. Maar toch, ook ons land is niet ons eigendom. De regering kan in theorie ieder moment zeggen: bedankt voor jullie investeringen, vanaf nu nemen wij het over. Wij zijn daar op dit moment niet zo bang voor, maar niets is zeker in dit land. Mijn schoonvader zei altijd: vergeet nooit dat we hier te gast zijn. Ik moet daar vaak aan denken.”

[Afke Hielkema]

<p>Zambia heette vroeger Noord-Rhodesië. Het land werd onafhankelijk in 1964. Het grenst aan de Democratische Republiek Congo, Tanzania, Malawi, Mozambique, Zimbabwe, Botswana, Namibië en Angola. Er wonen bijna 10 miljoen mensen in een gebied van 750.000 km². De bevolkingsdichtheid is 13 inwoners per km². In de hoofdstad Lusaka wonen circa 1,6 miljoen mensen. De gemiddelde levensverwachting is door de verwoestende werking van aids gedaald tot rond de 37 jaar. Koper is een belangrijk exportproduct en daarnaast onder andere koffie, tabak, suiker en sinds kort ook maïs.</p>
